

26/5/25(E)

(i) Printed Pages : 4

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

4	5	4	6	6
---	---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	2	6
---	---	---	---

M.Ed. (General) 4th Semester
(2055)

LIFELONG LEARNING-IV (In all Mediums)

Paper : V, VI & VII-E08-LLL-IV

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 70

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, including Question No. 9 (Unit-V), which is compulsory and selecting **ONE** question each from Unit-I to Unit-IV. All questions carry equal marks.

UNIT-I

1. Discuss the need and importance of philosophical basis of life-long education. 14
2. What is Life Long Education ? Explain the scope of Life-Long education ? 14

UNIT-II

3. Discuss the situation of Literacy in India under Sakshar Bharat. 14
4. Explain the role of UGC and Universities in Adult, Continuing and Extension Education. 14

UNIT-III

5. Discuss the meaning and concept of Androgogy. 14
6. Discuss the psychology of adult learners. 14

UNIT-IV

7. Discuss the impact of life long education on formal education. 14
8. Describe the different research areas in Life Long Learning. 14

UNIT-V

9. Write short notes on the following :
 - (1) What is the difference between Education and Literacy ?
 - (2) What do you understand by TLC ?
 - (3) What are field outreach programmes ?
 - (4) What are continuing education programmes on Women Empowerment ? $4 \times 3.5 = 14$

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- कुल पाँच प्रश्नों के उत्तर दें, जिसमें प्रश्न संख्या 9 (यूनिट-V) शामिल है, जो कि अनिवार्य है और प्रत्येक यूनिट-I से यूनिट-IV में से एक प्रश्न का चयन करें। सभी प्रश्नों के अंक समान हैं।

यूनिट-I

1. आजीवन शिक्षा के दार्शनिक आधार की आवश्यकता और महत्व पर चर्चा करें। 14
2. आजीवन शिक्षा क्या है ? आजीवन शिक्षा के दायरे की व्याख्या करें। 14

यूनिट-II

3. साक्षर भारत के तहत भारत में साक्षरता की स्थिति पर चर्चा करें। 14
4. वयस्क, सतत और विस्तार शिक्षा में UGC और विश्वविद्यालयों की भूमिका की व्याख्या करें। 14

यूनिट-III

5. एंड्रोगॉजी के अर्थ और अवधारणा पर चर्चा करें। 14
6. वयस्क शिक्षार्थियों के मनोविज्ञान पर चर्चा करें। 14

यूनिट-IV

7. औपचारिक शिक्षा पर आजीवन शिक्षा के प्रभाव पर चर्चा करें। 14
8. आजीवन शिक्षा में विभिन्न शोध क्षेत्रों का वर्णन करें। 14

यूनिट-V

9. निम्नलिखित पर संक्षिप्त टिप्पणियाँ लिखें :
 - (1) शिक्षा और साक्षरता में क्या अंतर है ?
 - (2) TLC से आप क्या समझते हैं ?
 - (3) फील्ड आउटरीच कार्यक्रम क्या है ?
 - (4) महिला सशक्तीकरण पर सतत शिक्षा कार्यक्रम क्या है ?

$4 \times 3.5 = 14$

(पंजाबी अनुवाद)

नोट :- कुल पੰज प्रश्न करें, जिस ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 9 (ਯੂਨਿਟ-V) ਸਮੇਤ ਜੋ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਯੂਨਿਟ-I ਤੋਂ ਯੂਨਿਟ-IV ਤੱਕ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅੰਕ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 14
2. ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕੀ ਹੈ ? ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। 14

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਸਾਕਸ਼ਰ ਭਾਰਤ ਅਧੀਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਖਰਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 14
4. ਬਾਲਗ, ਨਿਰੰਤਰ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ UGC ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 14

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਐਂਡਰੋਗੋਜੀ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਸੰਕਲਪ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 14
6. ਬਾਲਗ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 14

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਰਸਮੀ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 14
8. ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੋਜ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 14

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
(1) ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਾਖਰਤਾ ਵਿੱਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ ?
(2) TLC ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ?
(3) ਫੀਲਡ ਆਊਟਰੀਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀ ਹਨ ?
(4) ਮਹਿਲਾ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ 'ਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀ ਹਨ ?

$$4 \times 3.5 = 14$$